

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Agorra-ren
21^aEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Iraila-ren
21^a

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendedera) 19—Jaun José Astuy-renean.

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

¿ATZERA ALA AURRERA?

Irakurla maitea, edozer gauza jokatuko deusut ezetz igarri gure IBAIZABAL chikiehu onen zabaltzailla bati esan eutsena Guipuzkoako uri baten.

¿Euskerea gaur ezala ezetarako gauza? Ez; esan ori chit ugaria da, ta guk aituten emon gura doguna barriz chit berarizkoa.

¿Gueza edo gatz guichikoa dala albistari au? Ezta ori be.

¿Karlitea edo Bizkaitarriztea dala? Ezteutsazu urrik emoten.

¿Euskeraz irakurtea gaitz eguiten jakeela edo albistarichoak dakarren euskerea ezin dabeela aditu? Ez.

¿Chakur chiki bategaitik papel guichi emoten dabela? Ez, ez, eta ez.

Etsi zarean ezkerro, neuk esango deusut zer erantzun eutsen IBAIZABAL eskinitera joan jakeenean; ona emen:

—¿Zer dakazu? ¿Euskeraz eguiñiko papera? ¡Jesus! ¡Ai zelango kontuak emon bear dosuezan Jainkoaren aurrera zoazenean!!

—¿Jainkoari kontuak? ¿Gauza deungaren bat zabaltzen gabiz ala?

—Jentia aurreratu bearrean atzasetan zabiltzelako zuen euskera orregaz.

Au esan daben euskaldun onari (1) itandu leikio ia zetan erakusten dabeen guk baiño aurreratasun andiagoa gure inguruan bizi direan gaztelerrriak; ia zetan irabasten deuseen gaztelarrak emengo arguiñ, arotz, errementari, igueltseru, luguin edo laborari, ta beste edozein bizibide daukeenai; ia zegaitik Bilbo ta bere ingurumarietan (nun dagozan euskaldunak eta erdalunak nastuta), eguintza edo obra guztietan, nai di-reala euskaldunenak, nai gaztelarre-nak, nai inguelesenak, nai frantzese-nak, ia zegaitik maissu ta kontramais-sutzat ikusten direan erdere mor-doillo mordoilloka gueinean eguiten dabeen euskaldun garbiak, eta aito biarretan, au da, besoak bakarrik buru bague bear direan lanetan, gaz-telerritik datozen guizonak, ta guzti erderaz ederto berba eguiten dabeenak; ia zegaitik dan gaztelarrak lau-tik iruk ez jakitea irakurten; ia ze-gaitik gaztelarrak darabillen beti

berba charra ta zikiña ta Jainkoaren kontrako biraua euren aroetan; ia ze-gaitik emen onetan izaten direan guizon-illte ta beste legausi edo *crimen* gueien gueien eguilleak gaz-telarrak direan; ia zegaitik direan gaztelar gueienak aín ezjakiñak Jainkoari ta guizonai zor deusezean lo-kan edo *obligacinoetan*, sarri Afrikako guizon basatien neurritik jaguiten ez-tireala; ia zegaitik Gaztelatik bertatik Erri oni beguistaldi bat eguitera eto-rrri oi direan guizakume irakasduak gueratzen direan aitearenka emengo aurreratasuna ikusita, amesetan be-irudi ezebena euren erri-aldean...

Eta euskaldun on orrek euki daiala kontuan, gaztelarrai gauza guztiak euren jatorrizko berbetan irakasten jakeezala, ta euskaldun guizajoi euroenenaz antzik chikienik be eztau-kan berbetan. ¿Zer izango eteguiñake gaztelarren aldean, chiki chikitatik irakatsiko baleuskuez jakin bear do-guzan gauzak gueure ama maitearen besoetan ikasten asi guínean euskera gozo samur eder onetan (1), eta gazte-lar kirtenai irakatsiko baleuskioez gauza orrek, *rusoz* esaterako?

¿Ulertuko etedau onenbestegaz euskaldun zintzo orrek euskalerrian euskerea bizkortu ta garbitu ta zabal-dutea ezala atzeratasuna, ta bai aurreratasun eguiatzkoa? Eztot uste. Euskalduna gueinean buru onekoa izaten da, ta ori esan dabena be auza alan izango da; baiña euskereari ta euskalerriari jagokazan gauzetan euskaldun askok itzultira (*aldrebes*) erechia eukiten dabe, ta leku onetan bein baiño sarriago esan dogu ori.

Esaterako; azaldu guenduen emen bein, inguelesari ingueleseiz irakastia, ta prantzesari prantzesez, ta alema-nari alemanez ta abar, arteztzat eta bidezkoztak eukeela orretariko eus-kaldunak... baiña euskaldunari eus-keraz irakastea, bidebagakotzat.

Augaitik eztogu nekatu gura guei-ago ezer esaten euskaldun *civilizazi-ñozele* (2) orreri, ta amaitu daigun irakurkizun au *gorantzi andiak* bial-duaz berari, berak bere aldiz bialdu daiozan Gaztelerriko aurrerapen ta *civilizaziñoari*.

BLOA.

(1) Euskaldun ona, zuk bestetara uste badozu be, euskerea askoz da gozoango samurragoa ta oderragoa zure gogoko erderachu ori baiño.

(2) Ona emen berba polit bat beretzat.

¿BIZI BEDI EUSKERA?

Izkuntz maitagarria
parerik gabia
beste guztiak bañon
askoz ere obia
ia artu zenuben
lurpean obia
bañan osteria zaizu
iriki bidia.

Ez dezu etzan bear
baizikan zutikan
egon beardezu, bai,
semeagatikan;
Jaunak bedeinkatua
zaude zerutikan
jez bildurrik iduki
etsaiaiatikan!

Anai maiteak dira
gaur zazpi probinzi,
mendi tartean oso
paketsuak bizi;
euskara itz maitea
dutela nagusi
legue ederra dute
beti erakutsi.

¡Ah! euskal erri maite
biotz nerekuia,
antziñeko denboran
zori-onekuia;
arkitzen zera mintsu
auldurik naikua
jenda gaitzazu laister
gure Jaungoikua!

Egon arren tristea
sentirik gaitz otza
es estutu, joango da
zure miñ zorrotza;
zuretzat dira nere
odol ta biotza
jeuskararen gatikan
nai det eriotza!

Zu miñez zaudelako
nago poz-eziña
zuregatik eguiten
det nik aloguiña;
nere odola eman ta
senda albaziña,
pozik emango nuke
ja zer atzeguiña!

Gurasoak euskaldun
munduratu naute,
eta euskal legueak

eman dizkirate,
beti izango zaitut
euskara zu maite
azkenengo arnasak
neri iraun arte.

Euskaldun jaio guíñan
euskaldunak guera,
ill artean euskaldun
izango alguera;
bedeinkatua dago
euskaldun izkera
mundua dan artean
bizi bedi euskera.

PEPE ARTOLA.

EUSKAREA TA BERE ARERIOAK

IV (1)

Leenengo ta bigarren erako eus-kaldun-erdalzaleak bein ezaguturik, irugarren erakoak ezagututea izango da gure gaurko arazoa. Esan guen-duen onek dirala arako, euskaldun lanari aldaben laguntasuna emon gu-ra ezteutzen euskaldunak. Lan onen artean aurkituten da euskaldun al-bistaria. (Albistari oneri deitu leio IBAIZABAL). Beraz irugarren erako euskaldun-erdalzaleak ezagututeko, naiko da gutzat albistari oneri al da-ben laguntasuna emon gura ezteu-tzen euskaldunak ezagututea.

Euskaldun-erdalzale onek leenen-goz ta ariñen ariñen ukatuten deuse laguntasuna euskaldun albistariari, batez bere au euskera garbiaz eguiña bada. Asko dira arrituta gueratuten diranak euskerazko albistari bat iku-siaz bakarrik. Ori barrez Bilbon egui-ña dala esan da guero... ¡Zelan mira-ritu ez onek, Buenos Aires-en Hari-tza ta La Vasconia, Fratzian Eskual-duna ta Kaliforniako San Frantzis-kon Eskual-Herria ikusiko balebez; batzuk asko, ta besteak gueiena, eus-keraz iratziak!... Baiña ichirik gaur orrek erakutsitea, goiazan Bilboko onegaz... Bazoiaz euskaldun erdalza-le onekana, albistari ori erosi-era-zo (2) gurarik, eta mirarrituta, arritu-ta... batek baiño gueiagok erantzun-go deusue:

—¡Ene! ¿Euskeraz bere eguiten di-ra periodikuak?

(1) Oñitauringo nire irakurkizunak ezehen okarri bear eban gueikuntza edo *numeraziñoa*, au da III-a, irugarren arloa zala jakiteko.

(2) Euslatu, suscribir.

(1) Beste fiñor aña euskalduna dala uste dabela, bu-run jokatuko neuke bildur barik.

—Bai, guizona; euskeraz berba eguiten dogun leguez, bardiñ... edo obeto.

—¿Euskeraz eguiñ leiz ba?

—¿Zergatik ez?

—Erderaz baiño eziñ eguiñ leikezala ta uste izan dot.

Beste askok, mirarrituten eztireanak, albistari euskaldunak euspen edo *suscribiñoa* opetsiten baiake, esaten dabe ze, askocho eguiten iakiela iru makur edo *peseta* urtaro emotea... astaro guei bat chakur chiker bategaitik artuko leukiela, baiña astirik eztaukiela irakurteko... ¡Irakurteko ez astirik! ¡Akiakula utsa! Guichi dira astegunetan bere eziñ artu dabena orducho bi irakurteko. Baiña domeka ta iai-egunetan nork eziñ leiz orducho biok orretarako artu? Naiko dira ba orrek, astirocho ibilliarren bere, albistari euskaldun ori irakurteko.

Akiakula edo *achaki* uts orreri eziñ eldu deutzenak beste beteagoa eztan bateri oratuten deutse, euskaldun-erdalzaleok... eta esaten dabe, eztaukiela euskeraz irakurten. Akiakula au aih da utsa zein bestea, laster ikusiko dogun leguez. Itandu iozue erdalzale oneri:

—Baiña ¿erderaz bakizu irakurten ¿ezta?

—A, bai, erderaz *ederto*-erantzaten dabe.

—Ba erderazko izkira edo *letra* eurak dira euskerazko paper onetan sartuten direanak (*j, x, y* ta *v* ta *q* sartutan kenduta), *k*-an gareztiokoak. Eta *k* ezagututen dozu urrean.

—Bai, ¿ezto? ezagutuko ba!

—Orduan, beraz, irakurri zeinke euskeraz.

Erderaz irakurten dakien euskaldun bat egon be eztago euskeraz irakurri eziñ leikeanik. *N* ta *i*-gaz *ni* eguiñ ta *ni* irakurri eguiten dan leguez, *ni* eguiñ ta *ni* irakurri eguiten da euskeraz. Erderaz, batuten diran izkira danak irakurten dira; euskeraz bere danak, eta ez gueiago ez guichiago batuten direanak baiño. ¿Non dago bada irakurri-eziña?... Ezagututen dau akiakula polit onen iabe erdalzaleak bere *errazoi*an indar-eza, baiña eztau erakutsi gura... Ta beste akiakularik billatu ezin dabenean, *errazoe* indartsu bateri elduko baleutso leguez, badiño:

—*Dana dala*, ni enoia erosten ta...

Beste batzuk, *ikusgureagaitik* bakarrik, edo eurak esango leuken leguez, *curiosidedea*-gaitik artuten dabe albistarian guei edo *numero* bat. Gaur leguez artuten dabe guei ori...; bazoiaz bigarren gueiagaz arik zortzi egun barru ia euslatu gura badabe edo... iakitera; ta euspina aitatu-orduan larriturik diño:

—¿Ondo *periodiku* gatz-bakoa dala?

—*Provintzinu* dago guztia — besteak.

Eztakit Guipuzkoako erdalzaleak alango *estualdietan* esaten badabe: Dena dek bizkaitarrez *ezkribatua*! Bizkaitar erdalzaleak askok beintzat

beti darabildie aboan esate au; albistari au aitatu ezker euspeneko ize-nagaz: *Provintzinu* dago guztia...

Alperrik bizkaitar garbia izan irakurkizun edo *articulo* euskerazkoaren eguillea, guipuzkoatarrez eguiña izango da beti bizkaitar erdalzaleantzako edozein irakurkizun euskeraz eguiña, *ialokreok*, *bai por ciertoak*, *cuartuak* eta *alkobak*... eta olango berbak ezpadaukaz zatean zatean... Alperrik izango da ondo eguiña, irakastea, barre-eraguiñgarri... bizkaitarrez zein guipuzkoatarrez, baiña euskera garbiaz eguiñiko irakurkizuna; erderaz iratziten eztana guztia da gatz-bakoa gure euskaldun-erdalzaleantzako.

Aramen irugarren erako euskaldun-erdalzaleak... Aror euron akiakula *indartsuak* ezereztuta. Baiña lan au amaitutzat ichiteko, eguiñ dai-gun itaune bat eta erantzun daiogun beroneri. ¿Zeinbat balio dau euskaldun-erdalzale onen euskalzaletasunak (eurak burua euskalzaletzat daukelako dator itaune au), zeinbat balio dau? Eztau balio urtaro iru makur bere ¿Zer iru makur urtaro! Ezta... astaro chakur chiker bat bere. Bada eztauke chakur chiker bat astaro lan euskaldun bategaitik emoteko. ¿Ori da euskal-zaletasuna! Eguneko lau-ziri balio eztabena...

PAULO ZAMARRIPA TA URAGA.

ZARDIÑ SALTZALLIA DONOSTIAN

Góna barrenak petralik gabe guerrian graziz bilduta, chesto zardiña guizen preskua beso azpian artuta, neska motz eder begui zabala artuaz kale guzia, lotsatu gabe lasai deitzen du «Chardiña bizi biziia».

Beata neskazar moduko bat Apaiz kalia barrena, mantillapian ezkutatuaz arpeguirikan gueiena...

—¿Zenbatian da?

—Ez diot aitzen.

—¿Zenbatian da dozena?

—Zortzi kuartuan.

—¡Laubian balitz!

—¡Chokatutzen zait galdia!

¿Ostuba dala pentsatzen aldu amar pestako baldia?

—¡Essurrik gabe zabaldutzeko pazientzia!...

—¡Beguiral!

kirieleizon ta induljentziak orla irabasten dira.

¡Au da chardiña *de rechupete!*

¿eztu onen ederrik jan!

¡beguira beza atze aldia

nola okertuba daukan!

Arranbarrillen gañian guero ondo erretzen baditu,

biatzak eta arranbarrilla

denak chupatuko ditu.

—¿Fresskuak dira?

—¿Fresskuak diran?

¡kusi lo ezpadago!

¡ai! obe luke lau kuarto baiña ¡orren fresskua balego!

—¡Bai, baiña!...

—¿Zer bai, eta zer *cuerno!*

—¡Jesus Maria!

—¿Baguera?

¡ausen da atso infernukua!

—¡Aussen da neska bandera!

¡Or pasa danak eman nai ziran pozik bost kuartuan neri!

—¡Or pasatu dan abo zabala ezke ez naiz ordian ni!

—Tori bost kuarto eta ekatzu emen bilduta eskura.

—¡Elzait chokatzen alafedia guchi beorren freskura.

—¡Au orgulloso!

—¡Nezakelako!

—¿Ez aldirazu eman nai?

—¡Andre sserora! beorrek eztu chardiñ biarrik ¡aja ¡ai!

—¿Naizu sei kuarto?

—Ez; beorrentzat

izango dira obiak...

—¿Zer guero?

—¿Zer dan galdetutzen du?

¡aza olio gabiak!

—¡Neska tarazka!

—Galdu asi nau

iru dozena saltzia!...

(merezi luke chardiñ chestua

burutik bera sartzia)

Eta onela marmarizaka

bilduaz lengo grazia,

kalian gora dijua deika

«Chardiña bizi biziia»

VICTORIANO IRAOLA.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Sakutoren Chondorra

I

—Kontu, kontu, *niño*; *porgue si anastas patas, manchar zapatas, y mamá errietas, ¡purdicos tienes.*

—Bentura: orisse bai dala orisse; ezagun da erdaldukin bizi zerala.

—Ez ba, Luchi; euskaldunak ditut nagusiak, inoiz edo beste erderaz mintzatzen baguera ere; baiña erderari diodan apizioa da ainbesteraino-koa, non beldurrez nago euskera osoro aztuko ote zatan.

—¿Zenbat denbora daramazu Madrillen?

—Asko asko ere ez; iru urte bakarrik.

—Beraz eztezu euskera aztutzeko beldurrik; balitzake erderaz ez ikastea dakizun baiño gueiago; baiña.....

—Nerau ere orretan nagotsu; dakidan baiño gueiago, asko asko ezin ikasiko det, bada goienchuenian nabill nere uestez.

—¿Eta echean erderaz mintzatzen zerate?

—Ez; gure echekoandreak artu du seta bat, neri euskeraz beti itz eguitekoa.

—¿Zergatik ote da?

—Izan bear du, ni erderaz bera baiño obeki mintzatzen naizelako; ara ikusi-eziñ apurren bat iduki bear du.

—Baliteke.

—Bai; gurera datozen jaun guztietatik bat ere eztioa nerekin itz eguin gabe; nik parre asko eraguiten diet, eta badakizu antziñako esaera: inbidia balitz eskabia, askok bearko luke buruan zapia; baiña isso; ez noa ezer esatera, eta bai echera *tranvia*-n.

—Obe dezu bai; agur, eta ni ere banoa.

II

—Bentura; ¿zer ta zer esan dizkitzu or atarian Don Juanek?

—Ara andrea; guezurrik ere eztu esan; baiña ezta ere bedorri ondra andirik emateko eguirik.

—Nigaitik ¿zer esan lezake?

—Bedori bakarrik eztu aotan artu.

—¿Nor ba besterik?

—Don Pilatos.

—¡Jesus! ¡Santo Kristo Lezokoa! ¿Nor da Don Pilatos?

—Ai, ai; Don Pontzio esan nai nuen.

—Emakumea, ¿zer ari zera? Esan zazu Don Ponziano.

—Ponziano eta Ponzio biak bat dira; eta bestela guazen erderara: ¿Ponzio no? Pues Ponzio si.

—Ba, ba, *aldeanadas*.

—¿Al dedanaz? Bai orisse.

—Eguingo dezu ba mesede ez sarpiderik emateaz eche onetan gueiago Don Juani. Eztegu emen bear esku zikindunik.

—Nola etorri oi dan guanteekin, enekien esku zikiñak zituenik.

—Alperrik da; badira zikinkeriak, guantez ere estali ezin ditezkenak.

—Beraz esango diot eche onetan sarpidea nai badu, datorrela eskuak ondo garbituta.

—Alper alperrik da. Badira zikinkeriak, garbitzen eztiranak Jaungoikoaren legueko zazpigarren mandamentua ondo gorde gabe.

—¡Ai ene ba! ¿Orain ere usoren batzuek ostu ditu?

—¿Zer uso ta zer zozo?

—Nola bedorrek esan oi duen, Jaun ori uso zalechoa dala...

—Uso zalea ez; *usureroa* bai; eta nere echean sartuko danak amar mandamentuak oso gorde bearko ditu.

—Beraz urrengo datorrenean, ¿zer esango diot?

—Enagoala echean.

—¿Guezurra esan? ¿Eta zortzigarren mandamentua?

—Ara emen... *beata, simplona, fanática*; gauza guchirekin beldurtzen zera.

—Isso, isso; ez bedi aserretu. ¿Eta, Don Pilatos edo D' Pontzio badator, atea idikiko diot?

—¿Zergatik ez?

—¿Nik dakit ba? Ara Jaungoikoaren mandamentuen bederatzigarrena izan bear du... ¿nola da ba?... orra aztu. Erderaz bada ere ezango al det; *no desear la... la... la... la la la... prójimo del mujer.*

—¡Chaplata, epelontzi, sorguiña! ¿Zer esan nai dezu?

—Ara... ara ba; chichi ta puchu, ta

iji ta aja, ta jolasak bedorrekin Pila-
tozen artean, Satanasen errosarioa
bezela dirala esaten zuen Don Jua-
nek.

—Eta zer da ark ala esanagatik?

—Ezpedi ba aserretu, baiña ara...

kia ateratzen da...

—Sutatik.

—Edo su gabeko chondorretik.

—Nola izan diteke ori?

—Esango diot itz guchitan. Gure
errian bazan Sakuto zeritzan guizon
andi bat, egunean arrua bat janari
bear zuena. Bere soruak bear zuen
gorotz guzia berak eguiten zuen, bai-
ña aldi batean zortzi egunez egondu
zan... Inola esango det?... ara, obratu
eziñez. Eta guero, bederatzigaiten
egunean eguin zuen obramentua zan
chondor promala, amar egunean kia
zeriola egondu zana. Sonatua izandu
zan chondor ura; atera ziran bere
erretratuak, eta salduriak auek, eta
chondorra sororaturik, aberastu zan
Sakuto. Gueroztik aditzian norbaiti,
sutatik ateratzen dala kia, erantzun
oi diot: edo su gabeko chondorretik,
eta kia suarena otedan edo chondo-
rrarena, ezagutzen da usaitik.

—Eta mirabea berriz lotsaduna ala
lotsagabea dan, ezagutzen da miñ-
gainetik; eta bere berialasse, barruak
irakiñ ezteguidan, zoaz nere ehetik.

—Joango naiz, bada bestela ere
chondorkiaren usaiak ezitit onik egui-
ten; baiña esan eguinak barkatu; Don
Pilatosi gorantziak, eta emen uzten
diet erretratu bat, gogoan izan diza-
ten Sakutoren chondorra.

P. M.

AMETSETAN

Ainguerucho bat putzuan
gutziz ichura gaiztuan
zebillen ia ituan;
saltatu eta atera nuen
bizirik oso justuan,
kontentu nitzan orduan
toki onean nenguan
aberasteko moduan.

Neretzat bear zuena
aldrebes irten zait dena
ustez seguru nuena;
alaba bakar chit aberatsa
millionario batena,
biurtzeko alkarrena
biek altzan azkarrena
eman ziraden baimena.

Egon arren bustirikañ
etzan sentitzen otzikan
berotasuna baizikan;
nik ez nuen ez gaur idukiko
arrotearen antzikan;
kabaleroaren guisan
ibilli bearra nitzan....
jez bazan ametsa izan!...

Arratz artako euria
izan zan kulpagarria
ark eman ziran larria;
lo nengoala artu bainuen

gutziz eraso aundia,
etzan guezurra gutzia
dena naigabez josia
esnatu nitzan bustia.

PELLO AGUIRRE.

GURE ESKUTITZAK

Zarauztik

Ibaizabalen artezkari jauna.

Illaren 12.^a bataio bat izan degu
oso somatua, Santillanako markesa-
ren alabarena. Bildu dira eliz atean
asko duke, markes eta konde emen
uda igarotzen daudenak, eta Donos-
tiatik etorri diranak. Zizirik asko
erre dute eta nola jaurtitzen zituen
erriko zelatari batek, jendeak uste
zuen Erriaren lepotik zirala eta ari
zan marmarrean, baiña oker zeuden
ontan bada obek ziran markesaren
kontura; ezta orren aisa marmar
eguin bear. Aiuntamentua, dana ez-
pazan ere, an ziran bi alkateak, se-
kretarioa ta aguazillakin; ezta gaiz-
ki ibilli gure aguazilla landó deri-
tzaion kochearen tontorrean lengo
billera zarretako kapela jantzirik.
Jendeak esaten zuen: Alemaniako
Bismark oteda ori, beste mundutik
etorrita?

Esan nezake erriko jende dana
bildurik arkitzen zala eliz inguruan
noiz dirua botatzen asiko ziran be-
guira; markes jaunak kochearen ton-
torretik lenengo eskukada bota zuen
bezin laster, lurrean ziran guizon,
andre, mutill ta neska. Itzazoko izur-
diaren iduria ederki eguiten zutenak
baziran buruz bera jendeen artean
eskutatzen zirala. Esan didate eta si-
nisten det, andrak bazirala guizonen
galtzat gonaren azpitik jantzirik;
urrengo egunean neronek aitu det
galde eguiten andre batek besteari.
—Jaizan, eguia alda atso guizonaren
galtzak jantzirik joan itzala bataioko
dirua arrapatzerat? Besteak ala dio:
—Bai, eguia den, neska, baiña lenen-
go makurtu aldian oso azkatu zitza-
izkianen atzetik. —Zer, ori eguin
zain? —Bai neska, eta ez bearra as-
kotan izaten den beartsuaren artean;
guizona goizean etorri den itzasotik
bere soinean zituen galtzak danak
bustita, eta nola laister berriz bear
ziñan joan itzasora, asi den galtza
legorren billa, nere larria, bataioko
diru arrapatzen nabillela atzetik de-
nak lertuta. —Zer eguin den bada?
—Zer eguin dedan? esan zionet oie-
tikan mantalaren patrikaran daude-
la iru zakur chiki, eta lengo asteke
prakak jantzi, eta diru oiekin joan
dedilla Lobrireko chakolintegura,
eta edan dezala basocho bat; ala
eguin din, baita ni ere bizi lagun-
gana jostorraz eta ari billa prakak
konpontzeko.

Bukatzeke nai ditut esan itz bi
agurraren gainean. Euskaldun as-
kok daukagu oitura charra onetan
zergatik eztegu esan bear «egun on
Jaungoikoak dizula» edo gabon di-

zula? Erderaz agur eguin da jobeak
alguera? Manuelchok danetan daki
ematen. Baiña euskaldunak mintza
gaitezen euskaraz, euskaraz, ta eus-
karaz; orrela eguiten badegu zoriona
etorriko da gure ta gure umien gai-
nera. Beti zure lagun.

J. E.

Zarauzten Agorraren 16.^a

ASTEKO BARRIAK

Aste onetako jazoera zaratsuetana
izan da Donostiako musika ta orfeoi
batzaldia. Batez be Bilboko ta Iruña-
ko orfeoiak gudeak eukazan berega-
naturik Euskalerriko lagunak guele-
nen gogoak.

Bilbotik joan zirean Orfeon Bilbai-
no derichona, Euskeria ta Laurak
Bat; eta Iruñatik, dagoan bakarra.

Domekan izan zan gudea. Goizean
euki zitezkan ekitaldi bi; bata, musi-
ka ezezagun bat kantau edo erezte; a
bestea, Orfeoi bakochak autaturiko
musika-zati bat erezte. Ekitaldi bie-
tan lenengo saria banatu eben Iru-
ñako ta Bilbotar Orfeoiak artean, bi-
garren saria Euskeria-ri, ta irugarre-
na Laurak-bat-i.

Euskeria-ren buruzaguiak ezeutzan
ondo erechi ekitaldi bietan sariak
bardiñean banatutea; uste izan eban
ichuraz erabaguilla kebizala Iruñako
ta Bilbotar Orfeoiak nundik pozik
iehiko billa, biak zirealako jaguñenak
eta euren atzean jente gueleñ eroie-
nak. Beraz, galdu eban uztakida edo
konfiantza erabaguille aren zuzenta-
sunaz, eta sari-emote orren gogarpe
edo protestea eguin ondorean, iraga-
rri eban alde eguiten ebala batzal-
ditik.

Orregaitik onoreko batzaldian, zein
izan zan gaubean, sartu zirean Iru-
ñakoa, Bilbotarra, Laurak-bat eta
Frantziako besteren batzuk; Euskeria
ez. Batzaldi onetan atera eban lenen-
go saria Iruñakoak, bigarrenena Bur-
deos-koak, eta irugarrena banatu
eben erdi bana Bilbotarrak eta Lau-
rak-bat-ek.

Oi dana, galdu dabenak beti zer
edo-zer esan bear dau, ta or dabiz
batzuk esaten askoz aurretik ekiela
zelan emongo zirean sariak. Esanak
eztau balio; edo bat edo bestea, uzt-
akida edo konfiantzarik ezpadago juez
edo erabaguilletan sartu ez da kitu,
edo sartu ezkerro emoten jakanaz issi-
llik egon.

Tolosatik esaten digute:

IBAIZABAL-en artezkari jauna: az-
kenengo gueleñ irakurri ditut itz
neurtu batzuek, Guipuzkolarren eta
Erromatarren kondairak izena duena,
eta oarkera batean esaten dute ez
dakitela nor moldatuak diran.

Itz neurtu oiek Izuetak eguinak
dira, eta orain urte guchi, 1895-ga-
rren urtean, Eusebio Lopez-en mol-
dizteguian eguindako liburu polit,
Guipuzcoaco dantza gogoangarrien
kondaira edo historia izena duenean
arkitzen dira 203 garren orrialdean,
era onetan: «Guipuzkoatarren kon-
daira Erromatarren denboran, Izue-
tako Juan Iñazirik oñuei amarreko
aundietan ipiñia».

Ausartu naiz berorri itzkribatzera
jendeak jakin dezan norenak diran
itz neurtu oiek. Barkatu dezaiozu zu-
re serbitzari Praisku Chomini.

Erreguen etorrereagaitik Bilbon
zabalduko direan sari ta obarien ar-
tean, bat izango eida emengo jaun
bat markes eguita. Nor dan beran
eztiñoe oraindik.

Orrelango titulo zalea dala dakie-
lako emongo deutse bera; gogoaz
kontra ez. Guzurra dala esan leike

gaur egunean orretatik chocholo-
kerien billa ibilli leitekela guizon
zentzundun bat. Ikusiko da zelan
izango dan beran, gure Erri maite
onean aguñte andia daukanen bat.
Alan dabill Erria!

Bilbotik alde eguin dabe guardia
civil guztiak, nun bizi eztaukeelako.
Bizkaiko beste errietan zabaldut-
tuez.

Askori entzun deutzagu lotsaga-
rria dala Bilbo baterako orretara
jagola barik guertatzea, 40 guizonen-
tzat bizilekurik ez emotearren.

Baiña gure ustez lotsagarriago da
ori guardia civil orren ugazabaren-
zat, au da, Gobiernuentzat; bada Bil-
bon eta leku guztietan, pagau ezkerro
edozeinek aurkituten dau biziteko
echea.

Oñatiko euskal-jaiak

Uri onetan jaiak dan gure adiski-
de batek bialdu deusku liburuchu bat
nun asalduen direan ze jaiak eguin-
go direan Oñatin ill onen 27, 28, 29
ta 30 garren egunetan.

Ezkerrak adiskide orreri, bestelan
ezkenduen ezer jakingo. Eguia da
azaldea edo programa, beti leguez,
erderaz bakarrik eguina dagoala;
bearbada, orregaitik ezeuskuen bial-
duko guri.

Ona emen labur ipiñia euskal-jai
orrek;

27.ª EGUNEAN

Goizean goizetik Uriko musikeak
eta chistulariak jaialdien asikerea
iragarriko dabe kalerik kale jotn
ibilliaz.

Amabiak arte artuak izango dira
batzaldirako joango direan abere ta
Luguintzako (1) emoi ta makiña, ta
erreminta, ta beste lankai motak.

Arratzaldeko zazpiretan urtengo
dau Aiuntamentuak erriko sarrera-
ra Guipuzkoako ekuta edo diputa-
duak artzkeo. Beriala joango dira
Uriko-echera, ta emen kantauko dabe
eskolako umeak Francisco Esnal-ek
tauturiko erezi bat, Ongui etorria
derichona.

Gauko zortzi ta erdietan, Tolosa-
ko orfeoiak Eduardo Mokoroa buru
dabela emongo dau ereztaldi bat
Ikasteche nagusian.

28.ª EGUNEAN

Bederatzietatik amabietara sari-
tuak izan direan abere ta luguintza-
ko emoiñ erakusaldia.

Bederatzi ta erdietan Meza nagusia.
Ereztari edo kantariak izango dira
150; 90 Tolasako orfeoiak eta 60
Oñatikoak. Itzaldia izango da euske-
raz eta eguingo dau Aita Umerez-ek,
Oñatiko semea.

Amabietan, bertsolari batzaldia.
Illuntzian, irrintzilari edo santzola-
riena.

Gaubean, suzko-errubedak, uriko
arguñerea, Tolosako orfeoiaren biga-
rren ereztadia; eta Jaumendi deri-
chon mendian volcan bat antzeztu-
ko da.

29.ª EGUNEAN

Goizaldian, beste egunetan leguez,
musika ta chistu joteak eta Meza na-
gusia.

Arratzaldeko iruretan pelota par-
tidua, ta ondoreen aurreskularien
batzaldia. Onenari 100 peseta; biga-
rrenari 60.

Gaubean Ikasteche nagusian ja-
rriko dira jostirudi onak:

1.^a Aitona Aitona! Ganboarena.

2.^a Praisku. Artolarena.

3.^a Legorreko arrantzalia, berbera-
rena.

30.^a EGUNEAN

Bederatzietan, aizkoralarien ba-
tzaldia.

Amar da erdietan, Uriko echean sari emotea, ta guero eskoletan umeai euskeraz irakurri ta izkiratu eraguin, obeto eguiten dabeenai sariak emonaz.

Arratzaldean, 60 pesetako saria emongo jake, umerik gaeien da ederrrenakaz aurkeztaten direan senar-emasteai; beste bat 40 pesetako, euskal jantzi berekienaz datozaan baserriar guionezko ta andrazkobiak.

Gaubean Ikastetxe nagusian ipini-ko dira jostirudi onak:

- 1.º *Bishente* Artolarena
- 2.º *Shordo* Iraolarena.
- 3.º *Mariya*, Gamboarena.

IZKIRIMIRIAK

Valencia aldeko erri baten batzar edo *meeting* bat euki eben bein autu-aldi (eleziño) aurreko egunetan.

Berbalari batek, bere aotik iraiña ta ikaragarritzko okerreriak eriozala Erlijiñoaren kontra, esan eban dea-darka:

—Lagunak, ni bizi izan nazan ar-tean enaz joan Mezatarra, ta zeuek dakusue zelangoa nagoan, oso sendo ta lodi.

Luguin edo *labradore* batek au entzunik, irribarrecho bategaz eskatu eban berba eguiteko baimena, ta emon eutseenean esan eban:

—Enaz bapere mirarrituten jaun orrek esan dabenagaitik, bada berorrek baiño askozaz gaeiago pisatuten daben charri bat daukat echean, eta, adiskideak, Mezatarra joaten eztot ikusi ondiñoan.

An izan zan barre purruztadea ta

zaratea berbalariaren lepotik, ezta erraz esatekoa. (Guertariko.)

ANGOAK.

Guizon bat joan zan bein kafete-guira salda beltza artzera; eseririk aulki eder batean ots-eguin zion morroiari:

—Ekatzu kafea... kafe ta guzti.

Ekarri zion morroiak; bere *patharra* ere bai botellachon. Guizon ori lasai arkitzen zan zurrut eguiñaz, eta guertatu zitzaion on iritzirik bear baiñan gaeiago botillachoa uztutzia; eta poltzikuan peseta bakar bat izanik deitu zion morroiari esanaz:

—Zenbat da kontua?

Ark edari ontziari beguiraturik zer uztu zuen erantzun zion:

—Dana da bost erreal.

—Tori, esanaz eman zion zeukan peseta.

—Adi zazu, adiskidea, emen erreal-falta da.

—Bai? bada... ori iretzako *propina*.

PEPE ARTOLA.

Askotan oi zuan bezela Perrando zegoan egun batean bere ardiak zaintzen erreka-cho baten aldame-nian, etorri zitzaionean dotore jantzi-tako guizon bat esanaz zala Andoaingo zapatari bat eta nola erreka ura igaro bear zuan eguingo zion mese-de oiñ-utzikan zegoan ezkerro bizka-rrean alde batetik bestera eramatea oiñetakoak kentzen bera ibilli gabe.

Perrandok esan zion bereala era-

mango zuala beste aldera, ta bizka-rrean artu zuan.

Ikusirik zapatariak bere burua Perrandoren gaeinean eta izanik berez bertsolaria eta danari burla eguin bearrekua ala omen dio:

¡A, Andoaingo zapataria,
Billatu dek orain ere zamaria. (1)

Errekan erdira eldu zanean, azpi-tik gora beguiratuaz galdetzen omen dio Perrandok bere lagunari:

—Adiskidea, ¿zu altzaitugu An-doaingo zapataria? Eta zapatariak:

—Bai, ez noski Bilbaoko merka-taria.

Entzunik au Perrandok eta esanaz:

Zerekin badezu janaria

Etzazu paltako edaria

bota zuan putsura.

J. R. JÁUREGUI.

Erri kaskar baten zezenketak edo *corridak* asmau zituezan, eta *alkate jaunak* piperra baiño benago edo serioago, estul samar bat eguin ondo rean, esan eban:

—Jaunak, goizean euria izaten ba-da, arrantzaldean eguingo da *corri-dea*; ta arratzaldean euria eguingo baleu, orduan goizean eguingo litzake.

Eztakigu *he dicho* esan baeban *dis-curso* onen ondorean.

(1) Zamorin da zamak edo kargak eramateko aberoa; au da, *caballerisso*.

IGARKIZUNAK

I

Bat bi batean ni bein
oso nitzan larri,
lagundu ez baziraten
bean nitzan sarri,
chit *iru* eta *laua*
zan *bat* eta *bia*,
ni bezelakoak an
ez litezke fia.
¿Zer dan ez dakizula
diozu guztia?...
Nik dizut erantzuten
zera guezurtia.

ENRIKE ELIZECHEA

II

1	BA BA BA
TA TA	T

V. IRAOLA.

Lengo astekoen epaiak: lenengoa,
Ura; bigarrena, *Bide batez bi man-datu*.

Igarri dau lenengoa, Donostiako Guelbenzuk; eta biak, Donostiako José Galdos-ek.

LA EDITORIAL VICCAINA dabilen moldagintzan
Gran Via, 26 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian 3 peseta urtean
Erdalerrian 6

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa
3.ª 0,20 .
4.ª 0,15 .

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak